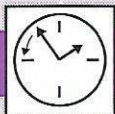

PHILIPPE-ETIENNE LAFOSSE

Veterinair verleden

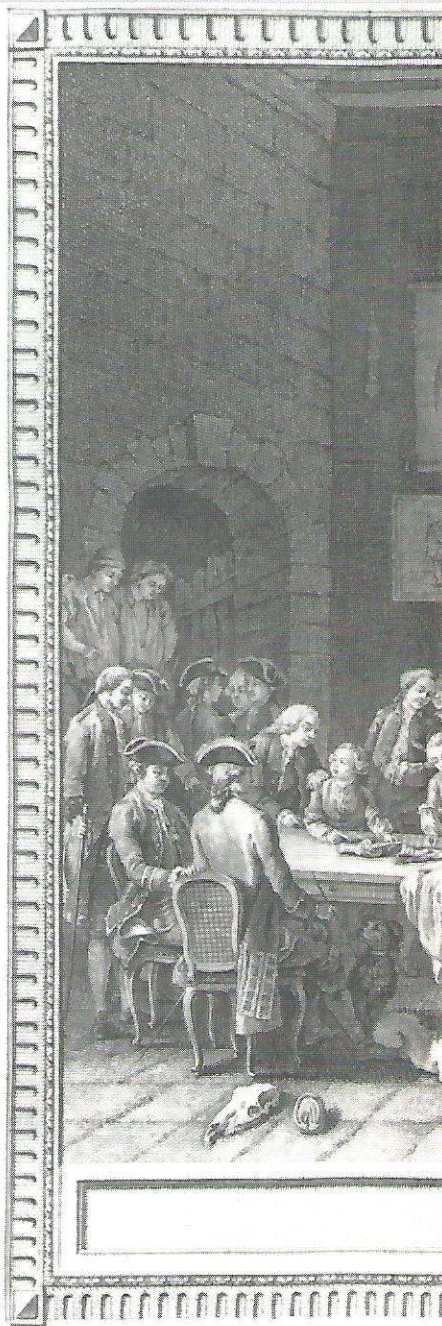
Philippe-Etienne Lafosse¹ werd in 1738 geboren te Parijs als zoon van Etienne-Guillaume Lafosse. Deze laatste was niet alleen hoefsmid maar ook paardenarts, een 'maréchal vétérinaire' van grote naam.

Zijn zoon Philippe-Etienne had de liefde voor het paard kennelijk met de paplepel ingekregen. Daarnaast werd veel zorg besteed aan zijn opvoeding. Hij leerde Latijn in zijn gymnasiumtijd, bekwaamde zich in de de rijkunst, het oefenen met wapens, tekenen, Engelse taal, geografie, muziek en natuurlijke historie. Hij hielp zijn vader bij de verzorging van paarden en oefende zich daarbij in het leggen van verbanden en het doen van operaties. Tenslotte volgde hij nog een opleiding in de humane anatomie, waarbij hij speciale aandacht had voor de vergelijkende anatomie. Het materiaal voor zijn anatomisch onderzoek betrok hij veelal van vilderijen. Als 18-jarige al kreeg hij de taak om demonstraties in de anatomie te geven bij de cavalerie in Versailles, terwijl hij daarnaast een cursus gaf aan de smidsleeringen van zijn vader. In 1757, dus op 19-jarige leeftijd, publiceerde hij zijn eerste studie en wel over de beet van de spitsmuis. Over de gevolgen hiervan heersten al sinds de Oudheid wonderlijke opvattingen. Lafosse toonde aan dat de gezwellen die aan de beet werden toegeschreven werden veroorzaakt door miltvuur. Een jaar later ging hij het leger in om een studie te maken over de kwade droes. Volgens Wester² is door het feit dat volgens Lafosse jr. malleus geen besmettelijke ziekte was en daardoor geen speciale hygiënische maatregelen vroeg, een enorme schade toegebracht aan de legerpaarden tijdens de napoleonische krijgstochten. Deze misvatting heeft tot 1850 geduurd.

Na het einde van de Zevenjarige Oorlog in 1763, waarin hij twee veldtochten in Duitsland meemaakte, werd door de minister van Oorlog het plan opgevat om in Parijs een school voor hoefsmeden op te richten. Lafosse jr. kreeg in 1764 de opdracht om daartoe een plan te maken, maar dit heeft nooit een vervolg gehad. Wel slaagde Bourgelat erin om na de dood van Lafosse sr. in 1765 een veterinaire school in Parijs te vestigen.

¹ M. Mammerickx. *Claude Bourgelat avocat des vétérinaires*. Brussel 1971: 121-4.

² J. Wester. *Geschiedenis der Veeartsenijkunde*. Utrecht 1939: 121.

De verhouding tussen vader en zoon Lafosse aan de ene kant en Bourgelat aan de andere kant is altijd zeer slecht geweest. Vader Lafosse had zich zelf opgewerkt tot een zeer gezien hoefsmid/paardenarts in Parijs. Hij had zich terdege verdiept in de pathologie. Hij is vooral bekend geworden door zijn opvatting over de behandeling van kwade droes. Volgens hem zetelde de kwade droes in het slijmvlies van de kaakboezems en hij behandelde deze ziekte door tot de holtes door te dringen na trepanatie en dan deze te desinfecteren.

Ondanks zijn goede naam en zijn toen algemeen aangehangen theorie over malleus is het hem niet gelukt een zetel te verwerven in de Academie van Wetenschappen. Zijn zoon werd pas aan het einde van zijn loopbaan tot corresponderend lid benoemd.

De nieuwkomer Bourgelat werd echter vrijwel direct na het uitkomen van zijn boek 'Elémens d'hippiatrique' in 1750 benoemd tot corresponderend lid van dit wetenschappelijk gezelschap, dit dankzij de protectie van Malesherbes. Het is duidelijk dat dit afgunst opwekte bij vader en zoon Lafosse. Daarbij komt dat de heren Lafosse zich echte veterinair voelden en Bourgelat als een buitenstaander beschouwden.

Het stichten van een veterinaire school in Parijs door Bourgelat voerde de verhouding tussen Ph. Et. Lafosse en Bourgelat tot een absoluut dieptepunt, toen bleek dat hier voor de meest bekende paardenarts geen plaats was. Lafosse heeft in een aantal vlammende pamfletten zijn kritiek op de scholen van Bourgelat naar buiten gebracht.

In 1767 opende Lafosse een school voor gratis onderwijs aan hoefsmeden gevestigd in een amfitheater, dat hij op eigen kosten had laten bouwen. 's Winters behandelde hij hierin de anatomie en 's zomers de pathologie. In 1770 stopte hij hiermee om zich volledig te kunnen wijden aan het schrijven van zijn boek: 'Cours d'hippiatrique', dat in 1772 verscheen. Dit is één van de mooiste boeken, die ooit op veterinair gebied zijn verschenen. Daar hij zelf alle kosten had betaald, was hij financieel aan lager wal geraakt. Hij verdween uit Parijs, verbleef een tijdje in Duitsland en dook weer op in 1774 in Lunéville, toegevoegd aan de Schotse Gendarme. Hier leidde hij cavalerie-officieren op in de kunst van het paardrijden en instrueerde hij de militaire hoefsmeden. Toen Bourgelat in 1779 stierf, zou Lafosse de ideale opvolger zijn geweest. Kennelijk is hij niet voor deze functie in aanmerking gekomen, want we zien dat Lafosse Frankrijk in dat jaar verliet en naar Rusland en Polen ging. In 1781 kwam hij weer terug en werd dan benoemd tot koninklijke stalmeester. In korte tijd zien we zijn ster snel stijgen tot hij in 1791 de volgende functies bekleedde: koninklijke stalmeester, inspecteur generaal van de legerpaarden, demonstrateur(?) van de vergelijkende anatomie, professor in de hippiatrie, chef-dierenarts van het hospitaal en directeur van het ziekenhuis voor paarden.

In de daarop volgende onrustige tijden zien we zijn functies veranderen: hij belandde op een gegeven moment in gevangenschap. Na een jaar opsluiting ontving hij zijn veroordeling tot de dood op het schavot. De dag na de dood van Robespierre en de val van de regering werd hij echter vrijgelaten en verliet hij Parijs. Hij stierf in 1820.

De betekenis van vader en zoon Lafosse is niet te onderschatten. Beiden waren zeer enthousiaste anatomen. Vooral door de studie van Philippe-Etienne is een grondslag gelegd voor de moderne anatomie. Hij is zeker de belangrijkste veterinair geweest van de 18e eeuw.

E.P.O.

Deze rubriek wordt verzorgd door leden van het Veterinair Historisch Genootschap.